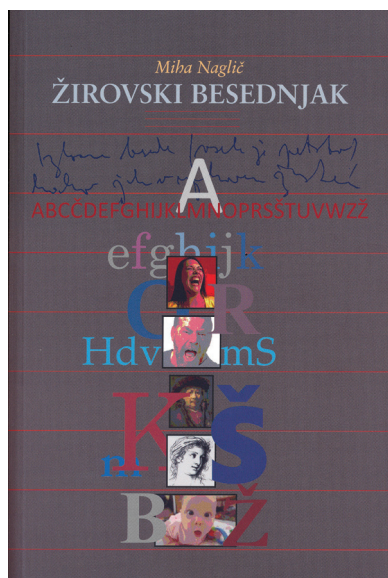

O Žirovskem besednjaku¹

Miha Naglič: *Žirovski besednjak*.

Miha Naglič (roj. 1952) je po izobrazbi filozof, po poklicu pa samostojni kulturni delavec, od leta 2017 je uradno v pokoju. Lahko bi rekli, da se drži načela: *Živi lokalno, deluj globalno!* Rojen je bil namreč v Žireh (v Stari vasi), kjer neprekinjeno živi, z izjemo študijskih let (Ljubljana, Pariz), ko je pridobil ironično distanco, s katero gleda na ljudi, vključno z Žirovci. Nekateri mu to nekoliko zamerijo, nihče pa ne more zanikati, da je ime kraja ponesel v svet: kot pisec, esejist in urednik. Je ustanovni član *Žirovskega občasnika* in vse od začetka tudi njegov urednik, dolga leta je bil predsednik Muzejskega društva Žiri, leta 2017 je postal tudi častni občan Občine Žiri. Ta naslov ni kar tako, saj ima le pet Žirovcev ta naziv; Miha delajo družbo znanstvenica in akademikinja ddr. Marija Stanonik, slikar in pisatelj Jože Peternejl - Mausar, akademski slikar Tomaž Kržišnik in gospodarstvenik Bojan Starman, ki je bil kar štirikrat zaporedoma tudi neprofesionalni žirovski župan. In ravno

to priznanje je bilo pobuda, da se je Miha odločil, da svoje 40-letno kulturno delovanje v Žireh tudi sam obeleži. Napisal je knjigo *Žirovski besednjak: izbrane besede (vseh je petsto), kakor jih v njihovem žirovskem kontekstu razume, razlaga in (po)doživlja avtor te knjige*.

1 Naglič, Miha: *Žirovski besednjak : izbrane besede (vseh je petsto), kakor jih v njihovem žirovskem kontekstu razume, razlaga in (po)doživlja avtor te knjige*. Ljubljana : Pegaz International, 2019 (Knjižnica Žirovskega občasnika, zv. 25), 596 str.

To je zbirka miniaturnih esejev, razvrščenih po abecedi, od A do Ž. Nekatere je avtor napisal na novo, drugi so bili v daljši obliki že objavljeni, npr. v sobotni prilogi *Dela*, v *Gorenjskem glasu* ter v knjigi *Kultivirati svoj rovt: med routarstvom in svetovljanstvom* (2002). Miha Naglič je tudi avtor knjig *Kdo je kdo na Žirovskem, nekoč in danes* (1998), *Žirovski vodnik* (2000) in *Kratke žirovske* (2014).

Vsebinsko so eseji zelo raznoliki; avtor pravi: »Izbrane besede so snovne in nesnovne narave, označujejo stvarne in duhovne fenomene. Le nekatere od njih so imena. Upošteval sem vsa imena žirovskih naselij. Namenoma pa sem se izognil imenom žirovskih osebnosti, četudi so znamenite in zaslužne. Mnoge od njih omenjam v besedilu, nimajo pa samostojnega gesla, čakajo na žirovski biografski leksikon. Razen nekaterih, od Jezusa prek Marije Terezije in Tita do Esada. Pri teh ne gre za biografije teh slovitih osebnosti, temveč za širši fenomen, ki ga označujejo, in je tak, da se je tako ali drugače dotaknil tudi Žirovcev.«

Kljub vsebinski raznolikosti pa knjiga deluje kot celota, saj vsi eseji govorijo o Žireh, direktno ali posredno. Po eni strani je knjiga žirovski vodnik, v katerem lahko vsak najde konkretne podatke o različnih stvareh, kot so žirovski pisatelji, likovniki, jedi, kulturne znamenitosti itn. Zato jo lahko beremo tako, kot priporoča avtor: »Začni pri poljubnem geslu, ki te zanima, namigi v njem te povedejo še do drugih ...« Ker pa je knjiga mnogo več kot vodnik, jo lahko beremo tudi tako, kot sem jo sama: od prve do zadnje strani, iz čistega užitka ob branju dobro napisane besede. Vsak esej je zgodba zase, zbirka esejev pa je zgodba o Žireh in Žirovcih skozi čas, o naravnih danostih in znamenitostih Žirov, o karakternih značilnostih Žirovcev, njihovih usodah, tako zabavnih kot žalostnih.

Po avtorjevem mnenju je knjiga preveč zagledana v preteklost, vendar sama to dojemam kot eno njenih glavnih kakovosti, saj šele poznavanje preteklosti omogoča razumevanje sedanjosti. Žiri niso od danes in čeprav je res, da so bile zaradi geografske lege in slabih prometnih povezav dokaj izolirane, kar je pustilo sledi tudi v žirovskem značaju (npr. gesli: *Kult dela*, *Rovt*), so bile po drugi strani sredi sveta. V dobesednem pomenu že pred 252 milijoni let, ko so ležale ob ekvatorju na dnu morja (geslo: *Multidiscus Zhiriensis*), v prenesenem pomenu pa šele v zadnjih desetletjih (gesla: *Globalizacija*, *Internet*, *Zaprlost* itd.).

Žirovski besednjak je knjiga odprtega duha, ki bi jo moral prebrati vsak Žirovec oziroma vsak človek, ki bi rad spoznal Žiri in se znebil stereotipov o Žirovcih. Kot Ločanka jih poznam kar nekaj, vendar pa Žirovci Ločanom ne ostajajo dolžni, kar med drugim izvemo v geslu *Škofja Loka*: »Škofja Loka je v žirovskem spominu simbol višje instance, kraja oziroma sedeža oblasti, pod katerega sodiš. Bili smo »pod Loko«; najprej skoraj osemsto let pod loškim gospodvom freisinških škofov (do leta 1803 oziroma 1812) in potem spet od leta 1941 (z izjemo logaškega intermezza 1961–1969). V Loko smo vse te čase predvsem dajali, od tam pa le malo ali skoraj nič prejimali. Zato ni čudno, da je Loka v (pod)zavesti Žirovcev vpisana kot mačehovska. Če bi višino dajatev obračunali, bi po mojem ugotovili, da te še zdaleč niso bile najvišje v fevdalnih časih;

Miha Naglič. (foto: Tina Dokl, za Gorenjski glas)

najvišje so bile v letih 1970–1994, ko so bili visoki tudi dohodki žirovskih podjetij. To se je pokazalo tudi po letu 1994, ko smo ponovno dobili svojo občino in je več kot očitno, da v kraju kljub majhnosti občine ostaja bistveno več denarja kot prej. Žirovci smo bili ponovne »samostojnosti« veseli in ni čudno, da se je averzija do Loke izkazala tudi na simbolni ravni, ko so tedanji občinski svetniki zavrnili predlog, da bi imeli v novem in prvem občinskem grbu loškega zamorca s krono. Predlagatelj, rodoslovec in nekdanji loški župan Peter Hawlina, je poudaril, da bi tako izka-

zali ponovno pripadnost srednjeevropskemu prostoru nekdanjih freisinških posesti, svetniki pomena tega predloga v svoji lokalni zamejenosti in ozkosrčnosti niso uvideli. V drugi polovici 20. stoletja je bilo (in je še zdaj) za žirovske dijake pomembno loško srednješolstvo, zlasti gimnazija ter poklicni in srednji šoli kovinarske in lesne smeri. Mnogi Žirovci so se v Loki tudi poklicno uveljavili; Zdravko Krvina, Viktor Žakelj in Jože Albreht so bili župani nekdanje »ta velike« škofjeloške občine, v spomin žirovskih dijakov pa so se kot ravnatelji vpisali Rado in Vladka Jan, Marko Erznožnik in Martin Pivk. Kulturno je v zadnjem času na Žirovskem še najbolj prisotna Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka, katere sestavni del je Krajevna knjižnica Žiri. Z odprtjem poljanske obvoznice je žirovski odnos do Loke postal še bolj sredobežen, vendar ta ostaja med bližnjimi mesti slej ko prej tisti kraj, s katerim imamo Žirovci največ povezav. Pripadnost oziroma povezava s Škofjo Loko nam je usojena, tako po naravi kot po zgodovini.«

Za razliko od Škofje Loke in Železnikov Žirovci profesionalnega muzeja še nimamo, smo amaterji: »Nekateri Žirovci visoko cenijo svoj amaterizem. Takole rezonirajo: Mi smo amaterji, delamo zastonj, zato lahko marsikaj naredimo tudi napol oziroma bolj po domače. Moje prepričanje pa je, da je treba delati čim bolj profesionalno, tudi če za svoje delo nisi plačan. Profesionalizem je nasprotje amaterizma. Slednjega ne smemo enačiti z ljubiteljstvom. Ljubiteljstvo je iz glagola ljubiti, izhaja iz ljubezni do tistega, kar počneš. Gre za vprašanje kakovosti narejenega. Ob tem pomislim, da je bilo v delu ekipe, ki že skoraj 40 let snuje Žirovski občasnik in je v zadnjih 20 letih na novo vzpostavila Muzej Žiri, veliko ljubiteljstva in malo amaterizma. Prizadevali smo si, da bi delo opravili na profesionalni ravni, čeprav za to nismo bili ustrezno nagrajeni. ... Bi morali biti, ko pa smo delali iz ljubezni?«

Zgornja esej sem izbrala, ker je predstavitev knjige napisana za *Loške razglede*, ki jih izdaja Muzejsko društvo Škofja Loka, iz katerega je izšlo tudi Muzejsko društvo Žiri. Če bi knjigo predstavljala drugemu občinstvu, bi seveda izbrala kaj drugega, v zadregi zagotovo ne bi bila. Svoja gesla imajo *Idrija*, *Poljane* in *Železniki*, *Jesenice*, *Benetke*, *Beograd* itn., a tudi *Francija*, *Kitajska*, *Rusija* in *Ukrajinci*. Vseslovenski je Vrhničan *Ivan Cankar*, ki je v žirovskem kontekstu pomemben kot vnuk Žirovca Martina Pivka in prijatelj Dinka Puca, ljubljanskega župana in bana Dravske banovine, čigar oče je bil tudi Žirovec. Ravno tako *France Popit*, ki je leta 1953 z avtom zapeljal z žirovskega mostu in ni veliko manjkalo, da bi v Sori utonil. Žirovci smo imeli tudi *Romea in Julijo*, *Jezero* in *Hudiče* (Nagliče), vsi Zemljani pa se lahko najdemo v bolj filozofskih esejih pod gesli *Bog*, *Distanca*, *Podnebne spremembe* in *Smrt*.

Zato naj sklenem z besedami avtorja: »Je Žirovski besednjak le žirovski? Kolikor vem, takega nima noben večji kraj na Slovenskem. Tudi v pisanju te knjige sem ponovno spoznal, da smo Žirovci bolj vpeti v širša, slovenska in globalna dogajanja, kot si mislimo sami ali kot si mislijo drugi o nas, češ da smo tam nekje na koncu sveta, Bogu za hrbtom. Zato – zaradi naše posebnosti, neločljive od univerzalnosti tega sveta – zna biti ta knjiga relevantna in zanimiva tudi za druge in ne le za Žirovce in upam, da bo segla čez naša intelektualna obzorja.«